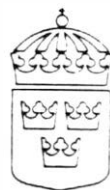

Motion till riksdagen

1989/90:N463

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Effektiv elanvändning

Mot.
1989/90
N463 – 471

I denna motion beskriver vi en rad möjligheter för kraftbolagen, distributörerna och slutanvändarna att samverka för att uppnå effektivare användning av elenergi och därigenom minska elförbrukningen och slippa stora, riskfyllda investeringar i nya stora kraftverk och kraftledningar.

Vi kräver statliga åtgärder för

- att sådana möjligheter analyseras, prövas och utvärderas
- att göra det lönsamt för kraftbolag, distributörer och slutanvändare att satsa på effektivare användning av elenergi
- att informera och ge råd till alla typer av elförbrukare om bättre energihushållning och effektivare elanvändning.
- att Vattenfall åtminstone på försök skall tillämpa de metoder för att uppnå effektivare elanvändning som motionen beskriver.

Stort behov av effektivare energianvändning

Oberoende av partifärg bör alla kunna enas om att det blir allt viktigare att alla hushållar med energi och använder den så effektivt som möjligt. Det kostar mycket att bygga nya anläggningar för att generera elström och för att förstärka ledningsnätet, ofta mer – vilket vi vill visa i den här motionen – än vad det kostar att i stället SPARA motsvarande energi med hjälp av effektivare energianvändning.

Därtill kommer miljöaspekten: nästan all energiproduktion har olika miljömässiga nackdelar: koldioxidutsläpp som medverkar till växthuseffekten, andra utsläpp som skadar ozonskiktet och försurar mark och vatten, skapande av radioaktivt avfall osv.

Utgå från användarnas behov av energi

Energiförsörjningsproblemet har vanligen helt enkelt betraktats som en fråga om hur man får *mer* energi, av vilken typ som helst, från vilken källa som helst, till nästan vilket pris som helst. I mitten av 1970-talet började ett nytt synsätt växa fram i USA, vi kan kalla det: Slut användning – lägsta kostnad. Det har börjat tillämpas och visar sig vara värdefullt i flera länder. Detta synsätt utgår från *användarens* behov av energi: till vad, hur mycket, i vilken form, i vilken skala, från vilken källa och ställer frågan: Hur tillfredställer

man användarens behov av energitjänster till lägsta kostnad. Med energitjänst avses det som förbrukaren ska använda energin till, t ex belysning, uppvärmning av lokaler, smältning av stål, pumpning av pappersmassa. Till ett och samma energitjänst behov kan det åtgå olika mycket energi beroende på hur effektivt man använder energin. Samma gäller eltjänster, som är aktuella här.

Mot. 1989/90
N463

Effektivare energianvändning lönar sig ofta bäst

Investeringsanalys baserad på slutanvändning och lägsta kostnad kan leda till beslut om marginalinvesteringar antingen för att öka energitillförseln eller för att förbättra effektiviteten i energianvändningen.

Marginalinvesteringar i ökad effektivitet kommer i praktiken nästan alltid löna sig på en marknad med fri och hederlig konkurrens på lika villkor, eftersom de kostar så lite. Denna fria marknad föreligger inte idag, bl a beroende på att kraftbolagen har leveranstvång – de måste förse sina abonnenter med el – och på monopolliknande förhållanden när det gäller överföring och försäljning till konsument. Ändå är möjligheterna redan nu stora för energibesparing, för de flesta kan de verka förvånansvärt stora. Och ännu större möjligheter öppnar sig:

- om riksdagen beslutar om förbättrade villkor för effektiv energiteknik och dess finansiering
- om riksdag och regering ändrar skatter och skatteregler för olika energislag och distributionsformer så att det blir lönsamt för kraftbolagen, eldistributörerna och slutanvändarna *både* att ändra sina beteendemönster för energianvändning *och* att investera i apparater, maskiner och utrustning som är mer energieffektiva – dvs förbrukar mindre energi för att utföra åtminstone samma nytta, samma energitjänst.

Potentialen för besparingar är mycket stor

Det finns studier som visar att Sverige kan halvera sin energiförbrukning inom en 30-årsperiod, även med fortsatt materiell tillväxt. Vattenfall har bekostat en omfattande rapport "Electricity" och varit värd för en internationell kongress med samma namn, båda för att dokumentera ny teknik för energigenerering och erfarenheter och möjligheter att använda elenergi mer effektivt.

Vattenfall har också aktivt medverkat i det avsnitt som handlar om Sverige: Challenge of choices... som fritt kan översättas:

"Utmaningen att välja – tekniska möjligheter för den svenska elsektorn". Där presenteras fyra olika scenarier, möjliga framtidsbilder, för energianvändningen år 2010 och tre scenarier för energitillförseln. Alla bygger på att kärnkraften är helt avvecklad år 2010 enligt riksdagens beslut.

Användarscenarierna bygger på att till år 2010 kommer gammal utrustning av alla slag att ha bytts ut av åldersskäl och ersatts med den eleffektivaste utrustning som nu finns på marknaden eller effektivare, utan någon extra kostnad. Behovet av de eltjänster, dvs de energitjänster som utförs med hjälp av elenergi antas ha ökat till 194 TWh-ekvivalenter, dvs med ca

50% till år 2010. Det motsvarar en årlig ökning av BNP med 1,9% i genomsnitt, enligt finansdepartementets långtidsutredning. Vattenfall har i detalj definierat den mängd nybyggnation, industriell produktion, hushållsutrustning mm som ligger i denna materiella tillväxt.

Elförbrukningen skulle dock "bara" bli ca 96 TWh år 2010 i det användarscenario som man kallar "högeffektiv teknik". Med det menar man teknik som har kunnat demonstreras och som är så långt utvecklad att man vet vad den kostar. Kombinerar man detta användarscenario med "miljövänliga bränslen", dvs. det tillförselsscenario som bygger på störta möjliga användning av biobränslen, minskar koldioxidutsläppen från kraft- och värmesektorn med 35%!

Vad kan hända till 1996?

Låt oss göra tankeexperimentet att omställningen till eleffektivare utrustning vore genomförd redan 1996... Då kan man ur resultaten i Challenge of choices räkna fram att:

1. Om man i Sverige redan om 6 år i full skala skulle använda den mest effektiva slutanvändartekniken som redan finns på marknaden skulle elförbrukningen kunna vara ca 86 TWh, mer än 40% lägre än behovet av eltjänster som då har ökat till ca 150 TWh-ekviv. Ändå skulle användaren få minst samma eltjänst.

2. Om man redan om 6 år skulle använda högeffektiv teknik, skulle elförbrukningen ungefär halveras, till ca 75 TWh.

I verkligheten skulle en sådan omställning naturligtvis ta längre tid, och under den tiden hinner troligen både konsumtionsmönster och -volym ändras, och dessutom leder den tekniska utvecklingen till ännu högre energieffektivitet. Omställningen går olika snabbt inom olika samhällssektorer och för olika typer av utrustningar. Det intressanta är att omställningstakten kan påverkas med ekonomiska styrmedel. Vi anser att det är rimligt att anta att elförbrukningen 1996 skulle kunna bli åtminstone 15-20% lägre än behovet av eltjänster, dvs 120-130 TWh även om behovet av eltjänster skulle stiga med så mycket som 2% per år. Dessutom kan en stor del av elvärmens, minst 10 TWh, ha ersatts med andra bränslen.

Potentialen för fördubblad effektivitet i slutlig elanvändning är särskilt viktig därför att den motsvarar både stora kapitalbesparingar – man slipper ju bygga nya kraftverk – och stora miljöförbättringar som också innebär stora uteblivna kostnader.

Miljöpartiet kräver att framgångsrika metoder ska prövas

Vi anser att vi i Sverige åtminstone ska pröva de metoder som visat sig framgångsrika i andra länder för att främja satsning på eleffektiv utrustning – om det inte finns bättre förslag. Därför kräver vi att följande metoder provas:

1. att bevilja statliga lån eller räntebidrag som innebär att företag, organisationer och konsumenterna som skaffar eleffektiv utrustning eller medverkar till att deras kunder gör det, betalar samma ränta på sina investeringar som Vattenfalls kalkylränta för investeringar i nya kraftverk.

2. att ge Vattenfall direktiv att införa s.k. två- eller flerprissystem eller

motsvarande i sina tariffer för att motivera sina kunder att använda el effektivare. Tvåprssystemet innebär att kunden betalar bara en viss andel, t ex 50% av normal taxa för den första halva delen (eller en annan andel) av sin normalförbrukning, för återstoden betalar hon normalt pris plus motsvarande pålägg, i vårt exempel 50%. Metoden kan upplevas som orättvis mot sparsamma, redan eleffektiva kunder.

En liknande möjlighet är att en industri får en rejäl rabatt på sitt normala pris för den elförbrukning som är fysikaliskt nödvändig för en viss funktion eller tillverkningsmetod, med den mest eleffektiva metod som kan visas fungera, och får ett rejält påslag på normalpriset för överskjutande förbrukning.

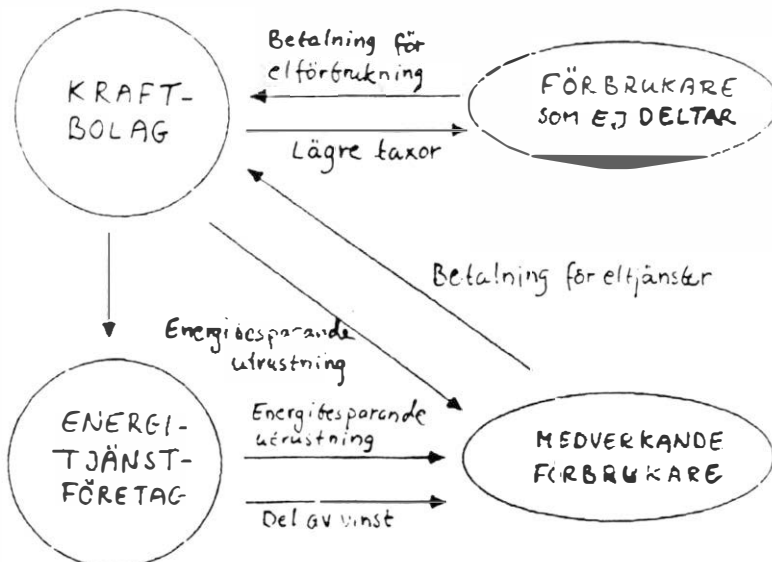
Man kan, som i Kalifornien, sätta en lägre tariff för de förbrukare som har valt energieffektiva modeller för viss typ av utrustning, motsvarande förhöjd tariff för de som har valt energislösande modeller och normal tariff för mellangruppen.

2. att ge Vattenfall direktiv att införa s.k. två- eller flerprssystem eller motsvarande i sina tariffer för att motivera sina kunder att använda el effektivare. Tvåprssystemet innebär att kunden betalar bara en viss andel, t.ex. 50 % av normal taxa för den första halva delen (eller en annan andel) av sin normalförbrukning, för återstoden betalar hon normalt pris plus motsvarande pålägg, i vårt exempel 50%. Metoden kan upplevas som orättvis mot sparsamma redan eleffektiva kunder.

En liknande möjlighet är att en industri får en rejäl rabatt på sitt normala pris för den elförbrukning som är fysikaliskt nödvändig för en viss funktion eller tillverkningsmetod, med den mest eleffektiva metod som kan visas fungera, och får ett rejält påslag på normalpriset för överskjutande förbrukning.

Man kan som i Kalifornien sätta en lägre tariff för de förbrukare som har valt energieffektiva modeller för viss typ av utrustning, motsvarande förhöjd tariff för de som har valt energislösande modeller och normal tariff för mellangruppen.

3. att ge Vattenfall direktiv att göra avtal med så kallade energitjänstföretag som förser sina kunder med energitjänster och investerar i eleffektiv utrustning för detta mot ersättning i form av delad vinst, t ex enligt principerna i figuren.

4. att införa normer som anger högsta tillåtna elförbrukning för de vanligaste typerna av hushållsapparater, pumpar och fläktar mm samt försäljningsförbud för elapparater vars elförbrukning överstiger den mest energieffektiva modellens med mer än ett visst procenttal. Motsvarande "standards" tillämpas i USA, där kongressen gjort lag av ett avtal som tillverkarna och miljöorganisationerna förhandlat fram mellan sig.

5. att införa obligatorisk konsumentinformation på alla elapparater om vad den aktuella modellens elförbrukning kostar i jämförelse med den effektivaste modellen som finns på marknaden, omräknad till samma nyttiga kapacitet (t.ex. liter i kyl- och frys, dels per gång vid normal användning, dels per år. Helst ska även kapitalkostnaden räknas in, med uppgivet riktpriis, normal livslängd, skatt och låneränta.

6. att införa ekonomiska incitament, belöningssystem, som innebär att köparna av de energisnålaste apparaterna får en viss rabatt, som betalas av elleverantören som ju tjänar på att slippa bygga nya kraftverk. Kan kombineras med eller ersättas av tariffsystem enligt p 2. Även de distributörer och affärer som medverkar kan "belönas". De kunder som lämnar sin gamla apparat till affären för skrotning och de affärer som medverkar bör belönas extra. Likaså kan de tillverkare som gör de mest energieffektiva utrustningarna i sitt slag få en effektivitetsbonus, gärna knuten till den energibesparing som den erbjuder.

7. att föreskriva att alla energiförbrukningsräkningar skall innehålla lättläst information om elförbrukningen och vad den kostar, hur den har ändrats under de senaste åren och vart man kan vända sig om man vill ha information om hur man kan spara och använda energi effektivare.

8. att utforma och sprida aktuell och effektiv information som hjälper kraftbolag, eldistributörer och elförbrukare samt tillverkare, distributörer och försäljare av elutrustning att bli mer medvetna om hur de kan sänka energiförbrukningen och vad de kan tjäna på det.

9. att ge stöd till fortsatt utveckling, utprovning och demonstration i full skala både av elleffektiv utrustning och metoder för att uppmuntra människor att använda dessa metoder. Statliga verk och företag bör vara föregångare genom att satsa på den mest energieffektiva utrustning som finns tillgänglig.

10. att göra det lättare för små leverantörer av elkraft att mot låg ersättning överföra el på ledningsnätet.

11. att tillåta ett företag som skapar överskott av elenergi inom ett område att överföra och själv förbruka eller sälja detta överskott till andra förbrukare, var som helst.

12. att föreskriva att kraftbolag måste välja den metod som ger lägsta totala kostnad för att uppfylla sin skyldighet att leverera el till sina kunder. Ett sätt att uppnå detta är att sätta upp motsvarande villkor för koncession. Detta bör kombineras med att kraftbolaget måste begära in anbud på den mängd energi som man behöver ha fram vid varje beslutstillfälle. Skulle det därvid visa sig att det går att klara en ändring av elbehovet, inklusive normala överföringsförluster och säkerhetsmarginaler genom investeringar i effektivare energianvändning, skall tillstånd till kapacitetsutbyggnad ej lämnas.

Vattenfall skall ges direktiv om att redovisa vilka minskningar av elförbrukningen som kan förväntas om en lämplig kombination av ovanstående åtgärder tillämpas, år för år, från och med 1992.

Mot. 1989/90
N463

Byt elvärme mot billigare och miljövänligare värmekällor

Slutligen kan elförbrukningen minskas genom att vissa förbrukare som kan använda andra energislag utan effektivitetsförlust gör det. En viktig grupp är de som idag har elpannor och vattenburen värme och som kan byta till en värmepanna som eldas med bibränsle. De bör uppmuntras att göra detta med hjälp av rejäla räntebidrag. De som redan har kombipanna kan direkt gå över till annat bränsle.

I vissa tätbebyggda områden är det lämpligt att investera i fjärrvärmecentraler, som eldas med bibränslen. Då skall man få räntebidrag för nödvändiga investeringar.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att göra det lönsamt att satsa på effektiv energiteknik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statliga lågräntelån eller räntebidrag för energieffektiv utrustning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prissättning för att uppmuntra effektivare elanvändning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avtal med energitjänstföretag.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa normer för elförbrukning för de vanligaste typerna av utrustning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatorisk konsumentinformation på alla elapparater,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiska incitament för energisnål elutrustning,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mer informativa elräkningar,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av information om effektiv elanvändning,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till fortsatt utveckling och staten som föregångare,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att överföra el på ledningsnätet,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att välja efter lägsta totala kostnad,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning av förväntade minskningar av elförbrukningen.

Mot. 1989/90
N463

Stockholm den 25 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Krister Skånberg (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Åsa Domeij (mp)

Lars Norberg (mp)

Roy Ottosson (mp)